

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Rudolfa Čirča a sudcov JUDr. Evy Sakálovej a JUDr. Ivana Machyniaka v právnej veci žalobkyne **Ing. M. Š.**, bývajúcej v B., zastúpenej **L. S.**, advokátom so sídlom v B., proti žalovanej **S. E., a.s.**, so sídlom v Ž., **o určenie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva**, vedenej na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 8 C 48/2005, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. januára 2008 sp. zn. 16 Co 205/2007 rozhodol

t a k t o :

Dovolanie žalobkyne **z a m i e t a**.

Žalovanej nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Žalobou podanou na Okresnom súde Banská Bystrica 25.4.2005 sa pôvodný žalobca (právny predchodca žalobkyne – jej otec) P. Č. domáhal voči žalovanej zaplata náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti zapísanej v katastri nehnuteľností pre kat. úz. B. na liste vlastníctva č. X. ako pozemok parcela č. X. – záhrada vo výmere X. m² (ďalej len „pozemok“). V žalobe uviedol, že na označenom pozemku, ktorého bol vlastníkom, bolo v 50-tych rokoch vybudované energetické zariadenie pre rozvod elektriny a to elektrické vedenie s tromi stĺpmi vysokého napätia. Toto energetické dielo vlastní a prevádzkuje žalovaná. Vybudovaním rozvodnej siete došlo k znehodnoteniu pozemku, nachádzajúceho sa

v zastavanej časti mesta B., a k obmedzeniu jeho vlastníckeho práva. Náhradu za obmedzenie vlastníctva žiadal priznať vo výške 150,-- Sk za m² pozemku a to za dobu od 25.4.2002 (odo dňa troch rokov spätne od podania žaloby) do 13.12.2004 (do dňa prevodu vlastníckeho práva k pozemku darovaním na dcéru Ing. M. Š. – žalobkyňu), t.j. v sume 612 552,-- Sk (20 333,-- EUR). Pretože pôvodný žalobca v priebehu konania dňa 14.7.2005 zomrel, bolo v konaní pokračované s jeho dedičkou – žalobkyňou.

Okresný súd Banská Bystrica rozsudkom z 11. júna 2007 č.k. 8 C 48/2005-216 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobkyňi za obmedzenie vlastníckeho práva k pozemku za dobu od 25.4.2002 do 13.12.2004 sumu 612 552,-- Sk do troch dní od právoplatnosti rozsudku a povinnosť zaplatiť jej v rovnakej lehote aj náhradu trov konania 132 456,-- Sk (4 396,73 EUR). Zároveň rozhodol aj o povinnosti žalobkyne zaplatiť na účet súdu súdny poplatok 30 630,-- Sk (1 016,73 EUR) a o povinnosti žalovanej zaplatiť na účet súdu náhradu trov štátu 31 800,-- Sk (1 055,57 EUR). Výrok vo veci samej odôvodnil výsledkami vykonaného dokazovania, z ktorého vyvodil záver, že pozemok žalobkyne je zaťažený vecným bremenom, ktoré vzniklo podľa právnych úprav predchádzajúcich zákonu č. 79/1957 Zb. o výrobe, rozvoje a spotrebe elektriny (ďalej len „elektrizačný zákon“), t.j. pred 1.1.1958. V odôvodnení rozsudku uviedol, že právny predchodca žalobkyne a neskôr ani ona sa nedomáhali odškodnenia za obmedzenie ich vlastníckeho práva, ku ktorého došlo zriadením vecného bremena, ani náhrady za samotné zriadenie vecného bremena, ale sa domáhali náhrady za (trvajúce) obmedzovanie svojho vlastníckeho práva. Poukazoval na to, že i keď platný zákon č. 656/2004 Z.z. o energetike a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „platný zákon o energetike“) ustanovil, že doterajšie oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam ako aj obmedzenia ich užívania zostávajú nedotknuté, neznamena to, že za obmedzenia cudzích nehnuteľností, ktoré vznikli pred účinnosťou tohto zákona, nemožno požadovať náhradu. Pretože žalovaná právo vecného bremena vykonávala nad nevyhnutnú mieru a nad nevyhnutnú dobu, vznikla jej v zmysle § 128 Obč. zákonníka povinnosť poskytnúť náhradu za zásah do vlastníckeho práva.

Krajský súd v Banskej Bystrici ako odvolací súd na odvolanie žalovanej rozsudkom z 24. januára 2008 sp. zn. 16 Co 205/2007 rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej zmenil tak, že žalobu v celom rozsahu zamietol. Zároveň rozhodol, že žalovanej sa nepriznáva náhrada trov prvostupňového a odvolacieho konania, že žalobkyňa je povinná zaplatiť na účet súdu prvého stupňa náhradu trov štátu 31 800,-- Sk a že vo výroku o povinnosti žalobkyne

zaplatiť súdny poplatok zostáva prvostupňový rozsudok nedotknutý. Na rozdiel od súdu prvého stupňa zo skutkových zistení vyplývajúcich z doplneného dokazovania, vykonaného oboznámením stavebného povolenia z 11.8.1959 a územného rozhodnutia z 21.1.1960, vyvodil záver, že vecné bremeno zaťažujúce pozemok pôvodne vo vlastníctve právneho predchodcu žalobkyne a teraz vo vlastníctve žalobkyne, vzniklo za účinnosti elektrizačného zákona a zostalo zachované aj po nadobudnutí účinnosti zákona č. 70/1998 Z.z. o energetike a o zmene zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o energetike“), ktorým bol s účinnosťou od 1.7.1998 zrušený elektrizačný zákon. Rovnako zostalo toto právo nedotknuté i po nadobudnutí účinnosti platného zákona o energetike, ktorým bol s účinnosťou od 1.1.2005 zrušený zákon o energetike. Vyslovil názor, že platný zákon o energetike je vo vzťahu k Obč. zákonníku *lex specialis* a rovnakú povahu mali aj predchádzajúce právne úpravy (zákon o energetike a elektrizačný zákon). Pokiaľ si právny predchodca žalobkyne neuplatnil nárok na jednorazovú náhradu za podstatné obmedzenie v užívaní pozemku zriadením vecného bremena podľa elektrizačného zákona, hoci tento zákon takúto náhradu (pod stratou zániku nároku na náhradu, ak nebola uplatnená v stanovenej lehote) umožňoval, nemôže byť požadovaná náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva priznaná podľa § 128 Obč. zákonníka. Aj teraz platný zákon o energetike umožňuje len priznanie jednorazovej náhrady za obmedzenie užívania nehnuteľnosti resp. za zriadenie práva vecného bremena.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dovolanie žalobkyňa. Navrhla, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnila nesprávnym právnym posúdením veci odvolacím súdom. Poukazovala na to, že vecné bremeno nemuselo vôbec vzniknúť a obmedzenie vlastníckeho práva nie je nevyhnutné, o čom svedčí skutočnosť, že žalovaná vyjadrila ochotu zmeniť trasy rozvodu vysokého napätia, ale na jej náklady. Pri výške týchto nákladov asi 4 mil. Sk je takáto požiadavka diskriminačná a v rozpore s dobrými mravmi.

Žalovaná vo vyjadrení k dovolaniu navrhla tento mimoriadny opravný prostriedok ako nedôvodný zamietnuť poukazujúc na to, že oprávnene a v súlade s právnymi predpismi prevádzkuje energetické zariadenie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré

možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu ako aj konanie ktoré mu predchádzalo a dospel k záveru, že dovolanie nie je dôvodné.

Najvyšší súd predovšetkým z úradnej povinnosti skúmal existenciu väd konania taxatívne vymedzených v ustanovení § 237 O.s.p. a iných väd, ktoré mohli mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, aj keď neboli dovolateľkou namietané. Zistil, že z obsahu spisu žiadne takéto vady nevyplývajú. Následne sa zaoberal správnosťou napadnutého rozsudku z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t.j. či rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na správnom právnom posúdení veci. Keďže nesprávnym právnym posúdením veci je aplikácia nesprávneho právneho predpisu alebo jeho nesprávna interpretácia na zistený skutkový stav, predmetom posudzovania dovolacieho súdu bolo, či skutkový stav, z ktorého vychádzal odvolací súd, umožňoval právne závery o neopodstatnenosti uplatneného nároku.

V prejednávanej veci bolo zo skutkového hľadiska odvolacím súdom po doplnení dokazovania zistené, že na pozemku vo vlastníctve žalobkyne a predtým vo vlastníctve jej právneho predchodcu bola koncom 50-tych rokov realizovaná stavba energetického zariadenia na rozvod elektriny a že túto stavbu v súčasnosti vlastní a prevádzkuje žalovaná.

Predmetom konania bol nárok na zaplatenie náhrady za obmedzenie vlastníckeho práva k pozemku z dôvodu jeho zaťaženia vecným bremenom vzniklým zo zákona a spočívajúcim najmä v oprávnení žalovanej mať na pozemku umiestnené elektroenergetické zariadenie (elektrické vedenie vysokého napätia) a toto prevádzkovať, a v povinnosti žalobkyne a predtým jej právneho predchodcu výkon týchto oprávnení trpieť. Náhrada bola požadovaná ako opakujúce plnenie za konkrétne vymedzenú dobu (ročná renta).

Pre posúdenie uplatneného nároku bolo rozhodujúce, či právna úprava jeho priznanie v žalovanej forme (ako opakujúce plnenie) umožňuje. Právny záver odvolacieho súdu, podľa ktorého v prejednávanej veci nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva vecným bremenom ako opakujúce plnenie (rentu) nemožno priznať, považuje odvolací súd za správny a zodpovedajúci zistenému skutkovému stavu. Odvolací súd tento právny záver riadne a presvedčivo odôvodnil. Dovolací súd s dôvodmi rozsudku odvolacieho súdu v tejto časti stotožňuje a v podrobnostiach na ne poukazuje.

Na doplnenie však považuje za potrebné uviesť, že ak by zákony týkajúce sa odvetvia energetiky, priznávajúce oprávnenia k cudzím nehnuteľnostiam v prospech vlastníkov a prevádzkovateľov energetických zariadení (napr. oprávnenie stavať na cudzích nehnuteľnostiach stavby elektrického vedenia, odstraňovať stromy a pod.) a ukladajúce vlastníkom nehnuteľností povinnosť strpieť výkon týchto oprávnení, t.j. upravujúce tzv. zákonné vecné bremená (zákonné obmedzenia vlastníckeho práva), neriešili zároveň poskytovanie náhrad za vzniklé zákonné vecné bremená, bolo by možné odvodiť poskytnutie týchto náhrad priamo z čl. 20 ods. 5 Ústavy Slovenskej republiky, resp. aj z § 128 ods. 2 Obč. zákonníka, ktorý je však len zopakovaním obsahu uvedenej ústavnej normy. K správnej aplikácii a interpretácii ustanovenia § 128 Obč. zákonníka treba uviesť, že odsek 1 tejto právnej normy upravuje podmienky dočasného (prechodného) obmedzenia vlastníckeho práva spočívajúce v použití veci vlastníka, zatiaľ čo odsek 2 sa týka trvalých obmedzení vlastníckeho práva. Kritériá vyplývajúce z odseku 1 o podmienkach obmedzenia vlastníctva na nevyhnutnú dobu a v nevyhnutnej miere sa netýkajú zákonných vecných bremien ako trvalých obmedzení vlastníckeho práva, preto na rozhodovanie o náhrade za tieto trvalé obmedzenia nie sú použiteľné.

Pri nedostatku inej právnej úpravy by právo na náhradu za vzniklé zákonné vecné bremená bolo možné odvodiť aj zo všeobecne uznávaných právnych princípov ako príkazov na ochranu základných práv a slobôd, teda aj základného práva vlastníť a užívať majetok.

Pokiaľ ale tieto špeciálne predpisy, na základe ktorých vznikli zákonné vecné bremená, otázku náhrad za s tým spojené obmedzenie vlastníckeho práva upravujú, treba podmienky vzniku a zániku práva na náhradu ako aj formu a spôsob náhrady posudzovať podľa v nich obsiahnutej hmotnoprávnej úpravy. Pri aplikácii tejto úpravy treba rešpektovať zásadu zákazu pravej retroaktivity, z ktorej vyplýva, že vznik právnych vzťahov a nároky z nich vzniknuté pred účinnosťou novej právnej úpravy sa zásadne posudzujú podľa právnej úpravy platnej v dobe ich vzniku. V preskúmvanej veci to potom znamená, že ak došlo k vzniku vecného bremena za účinnosti elektrizačného zákona (§ 22 ods. 1), nárok na náhradu za obmedzenie vlastníckeho práva bolo potrebné posudzovať podľa tohto zákona. Pretože tento zákon umožňoval priznanie takejto náhrady len ako jednorazovej, neprichádzalo do úvahy jej priznanie ako opakujúceho plnenia za konkrétne vymedzenú dobu. V zmysle § 22 ods. 2 tohto zákona vlastník nehnuteľnosti, ktorý bol zriadením vecného bremena

podstatne obmedzený v užívaní nehnuteľnosti, mohol žiadať, aby mu energetický podnik poskytol primeranú jednorazovú náhradu, pričom žiadosť musela byť pod stratou nároku podaná do troch mesiacov odo dňa, keď sa energetické dielo uviedlo do prevádzky (užívania).

Náhrada za obmedzenie vlastníckeho práva v súvislosti so vznikom vecných bremien v odvetví energetiky bola aj v nasledujúcich právnych úpravách (v zákone o energetike a v platnom zákone o energetike) koncipovaná ako náhrada jednorazová, splatná v zákonom stanovených lehotách tomu, kto bol vlastníkom nehnuteľnosti, na ktorej zriaďované vecné bremeno viazne. Uvedené úpravy v prechodných ustanoveniach (§ 42 ods. 2 zákona o energetike a § 69 ods. 10 platného zákona o energetike) deklarovali zachovanie statusu quo ante v obmedzení užívacieho práva vlastníkov nehnuteľností dotknutých výkonom oprávnení energetických podnikov (resp. ďalších subjektov oprávnených z vecného bremena), ktoré vznikli pred účinnosťou týchto predpisov. Nezakladali však nárok na náhradu za obmedzenia vzniknuté pred ich účinnosťou, teda neobnovili „zaniknuté“ nároky na primeranú jednorazovú náhradu za obmedzenie užívacieho práva vlastníkov pozemkov. Skutočnosť, že zákonodarca nezvolil v tejto otázke reštitučný prístup, nemala za následok protiústavnosť týchto predpisov (porovnaj uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 28/05 z 28. septembra 2005 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky ročník 2005 pod č. 49/2005).

V súvislosti so vznikom vecného bremena podľa elektrizačného zákona dovolací súd poznamenáva, že v zmysle záverečného ustanovenia § 34 tohto predpisu vznikli jeho účinnosťou, t.j. dňom 1.1.1958 vecné bremená (oprávnenia a povinnosti podľa §§ 22 až 26) i v prospech elektrických vedení v správe energetických podnikov, ktoré boli zriadené pred dňom účinnosti tohto zákona. Inak aj v zmysle zákona č. 438/1919 Sb. o štátnej podpore pri začatí sústavnej elektrizácie (účinného od 1.1.1919 a zrušeného dňom 1.1.1958 elektrizačným zákonom) držiteľ vecného práva, zaťažený zriadenou služobnosťou v prospech elektrických podnikov, musel nárok na odškodné za služobnosť (ktoré bolo možné priznať raz a navždy alebo pri opakovaných majetkových ujmach aj ako ročnú rentu) uplatniť na riadnom súde do roka odo dňa, keď sa o škode (ujme) dozvedel.

Právny záver o nemožnosti priznať náhradu za zákonné vecné bremeno, ak nárok tento nárok podľa elektrizačného zákona zanikol alebo ak vo forme opakujúceho sa plnenia (renty) ani nevznikol, však neznamená úplnú bezplatnosť obmedzení vlastníckeho práva

vyplývajúcich z vecného bremena. Na existujúce práva a povinnosti zo zriadeného vecného bremena sa treba pozerat' podľa zásady nepravej retroaktivity. To znamená, že nevyplývajú z právnej úpravy, na základe ktorej vznikli, ale zo súčasnej zákonnej úpravy zákonných vecných bremien. Vecné bremená zriadené na základe zákona (teda nielen podľa spomínaných energetických zákonov) majú špecifický režim, upravený verejnoprávnymi predpismi, na základe ktorých boli zriadené. Aj keď majú nesporný verejnoprávny prvok daný spôsobom ich vzniku a účelom, ktorému slúžia, nemožno prehliadať, že majú aj významný prvok súkromnoprávny. Občianske právo definuje vecné bremeno ako právo niekoho iného než vlastníka veci, ktoré ho obmedzuje tak, že je povinný niečo trpieť, niečoho sa zdržať alebo niečo konať. Tzv. zákonné vecné bremená tento charakter majú tiež. Ich režim ale nie je celkom totožný s režimom zmluvných vecných bremien, lebo sa riadi špeciálnou úpravou právnych predpisov, ktoré upravujú činnosti, na ktorých prevádzkovanie vznikli. Nejde ale o úpravu komplexnú, ktorá by vylučovala použitie všeobecnej úpravy občianskeho práva o vecných bremenách. Preto pokiaľ tieto špeciálne predpisy nemajú zvláštnu úpravu, riadi sa ich režim všeobecnou občianskoprávnou úpravou. To potom znamená, že ak špeciálne predpisy zákonných vecných bremien neupravujú náhrady súvisiace s ich výkonom, treba použiť úpravu súkromnoprávnu. Z ustanovenia § 151n ods. 3 Obč. zákonníka vyplýva, že nositeľ oprávnení z vecného bremena je povinný znášať primerané náklady na zachovanie (údržbu) veci zaťaženej vecným bremenom a na jej opravy. Zásadne teda nemožno užívať vecné bremeno celkom bezplatne, ale za odplatu, ktorá zahŕňa výdavky spojené so zachovaním veci a s jej opravami (porovnaj nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. PL. ÚS 25/04 z 25. januára 2005 publikovaný v Zbierke nálezov a uznesení zväzok 36, ročník 2005 – I. diel pod č. 14, dostupný aj na <http://nalus.usoud.cz>). V preskúmvanej veci však aplikácia § 151n ods. 3 Obč. zákonníka neprichádzala do úvahy, pretože nárok vyplývajúci z tohto ustanovenia (vychádzajúc zo skutkových okolností vymedzených v žalobe) sa predmetom konania nestal.

K dovolacím námietkam týkajúcim sa spochybňovania skutkových záverov, z ktorých vychádzal odvolací súd, a k návrhom dovolateľky na vykonanie dokazovania, dovolací súd poznamenáva, že sa nimi nemohol zaoberať, lebo v dovolacom konaní sa zásadne dokazovanie nevykonáva (§ 243a ods. 2 veta druhá O.s.p.) a v dôsledku toho neprichádza v tomto konaní do úvahy ani hodnotenie dôkazov vykonaných nižšími súdmi. Dovolací súd je preto viazaný skutkovým stavom tak, ako ho ustálil súd prvého stupňa, resp. po doplnení dokazovania odvolací súd. Vo vzťahu k uplatnenému nároku boli právne nevýznamné aj

námietky týkajúce sa možnosti realizácie prekládky elektrického vedenia, jej nákladov a ich znášania, pretože išlo o otázky týkajúce sa prípadných iných nárokov, ktoré neboli predmetom konania a na obsah vecného bremena nemali priamy vplyv.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dovolanie žalobkyne ako nedôvodné zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

Úspešnej žalovanej nepriznal náhradu trov dovolacieho konania, pretože jej v súvislosti s ním žiadne nevznikli.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. decembra 2009

JUDr. Rudolf Čirč, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová